

TÉRÍTÉSI DÍJ FIZETÉSÉRE KÖTELEZETTEK

*Tartásra kötelezettek – szülőtartás
Jogi lehetőségek és dilemmák a mindennapi munkában*

*Készítette: dr. Bakró Beatrix
Református Szeretetszolgálat
intézményirányítási jogi koordinátor
2024. november 20.*

TÁJÉKOZTATÁS

A jelen prezentációban közzétett információk gyakorlatban történő alkalmazásának elengedhetetlen feltétele a mindenkor hatályos vonatkozó jogszabályokban, valamint a témában elérhető szakmai tartalmú útmutatókban, segédletekben foglaltak alapos ismerete és pontos alkalmazása.

A prezentáció tartalma a szakmai műhelyen elhangzott információkkal együtt értelmezendő.

Az összefoglaló a hatályos vonatkozó jogszabályok és elérhető aktuális információk alapján készült.

ELŐZMÉNYEK

Magyarország és egész Európa hosszú ideje, egyre **mélyülő demográfiai válságban van.**

Felosztó-kirovó nyugdíjrendszer – aktív dolgozók „tartják el” a nyugdíjasokat.

Állami szerepvállalás 1950-től kezd kialakulni – addig a **családok belső magánügye** a gyermekvállalás volt az időskori megélhetés záloga!

1975-re szinte az egész társadalmat bevonták az állami nyugdíjrendszerbe, mely akkoriban átlagos életszínvonalat biztosított a nyugdíjasok számára.

Az 1989-es rendszerváltozást követően az állami felelősségvállalás egyre inkább áttolódik (vagy inkább visszatolódik) a magánszektorra és az állampolgárokra. Az öngondoskodás egyre nagyobb szerepet kap.

ELŐZMÉNYEK

Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdése szerint "Magyarország arra **törekszik**, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson."

Az 1949. évi XX. törvény, a korábbi, 2011-ig hatályos Alkotmányunk még így rendelkezett: "A Magyar Köztársaság állampolgárainak **joguk van** a szociális biztonsághoz". Öregség, betegség (stb.) esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

Az Alkotmány tehát még **alapjognak tekintette a szociális biztonságot**, illetve a rászorultsági okok között szerepelt az öregség. Ezzel szemben a 27/2013. (X. 9.) AB határozat szerint a **magyar állampolgároknak nincs alkotmányban biztosított joga az életszínvonaluk megőrzéséhez**.

A legnagyobb teher az úgynevezett "szendvics generációra" hárul, azokra a középkorú munkavállalókra, akiknek **el kell tartaniuk saját magukat, a gyermekeiket, a nyugdíjasokat és a saját szüleiket, továbbá valamennyit félre is kell tenni**, hogy biztosítani tudják időskori megélhetésüket. Tekintettel arra, hogy a halálozások száma évtizedek óta meghaladja a születések számát, a helyzet további romlása várható és krízist fog eredményezni a hagyományos felosztó-kirovó elven finanszírozott állami nyugdíjrendszerben.

ROKONTARTÁS - SZÜLŐTARTÁS

ROKONTARTÁS SZABÁLYAI

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25. – hatály: 2012. január 1.)

XVI. cikk (3) - (4): A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását. *A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.*

Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk. – 2014. március 15.)

4:194. §: rokonaival szemben az jogosult tartásra, aki **magát önhibáján kívül nem képes eltartani**, és akinek *tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa vagy volt élettársa nincs.*

Nem köteles mást eltartani, aki ezáltal saját szükséges tartását vagy a tartás sorrendjében a jogosultat megelőző személy tartását veszélyeztetné.

Sorrend van! – tartási kötelezettsége áll fenn:

- Elsősorban a szülőnek a gyermekével és a **nagykorú gyermeknek a rászoruló szülőjével szemben**
  - Ha nincs a jogosultnak gyermeke, távolabbi leszármazói kötelesek őt eltartani.
  - A tartásra jogosulthoz a leszármazás rendjében közelebb álló rokon tartási kötelezettsége a távolabbi rokonét megelőzi.
-
- **A bíróság a tartás mértékét a jogosult indokolt szükségletei és a kötelezett teljesítőképessége alapján határozza meg.** A kötelezettel szemben érvényesíthető összes tartási igény a jövedelme felét nem haladhatja meg.

ROKONTARTÁS SZABÁLYAI

E § alkalmazása szempontjából az jogosult rokontartásra, aki

- *a)* önhibáján kívül,
- *b)* magát eltartani nem képes,
- *c)* tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa, vagy volt élettársa nincs, továbbá
- *d)* a tartásra nem érdemtelen.

A tartásra kötelezhető házastárs, volt házastárs vagy volt élettárs hiánya a rokontartás negatív feltételei között annak kategorikus rögzítését jelenti, hogy **elsősorban a házastársak és az élettársak kötelesek gondoskodni egymás egzisztenciális biztonságáról és létfenntartásáról.**

Kapcsolatukból eredő kötelezettségük pedig a rokonok tartási kötelezettségét megelőzi.

Rokontartás iránti igény érvényesítése körében a Ptk. 4:208. § (1) bekezdése alapján a szülőt illető tartás iránt **a szülő érdekében – egyetértésével – a járási hivatal is indíthat pert.**

(1a) Aki a tartásra rászorult szülő szükségleteinek ellátásáról a tartásra köteles gyermek helyett anélkül gondoskodik, hogy erre jogszabály vagy szerződés rendelkezése alapján köteles lenne, az indokoltan nyújtott ellátás ellenértékének megtérítését az ellátás nyújtásától számított egyéves jogvesztő határidőn belül követelheti a tartásra kötelezhető gyermektől.

TÉRÍTÉSI DÍJ FIZETÉSRE KÖTELEZETTEK

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.) vonatkozó szabályai a térítési díj megfizetésére kötelezettekről

114. § (2) * A térítési díjat az e törvényben meghatározottak szerint

a) az ellátást igénybe vevő jogosult,

b) a szülői felügyeleti joggal rendelkező törvényes képviselő,

c) * a jogosultnak az a házastársa, élettársa, egyeneságbeli rokona, örökbe fogadott gyermeke, örökbe fogadó szülője, akinek **családjában az egy főre jutó jövedelem a tartási kötelezettség teljesítése mellett meghaladja a szociális vetítési alap összegének két és félszeresét (71.250,-Ft),**

d) a jogosult tartását szerződésben vállaló személy,

e) a jogosult tartására bíróság által kötelezett személy (a c)–e) pont alattiak a továbbiakban együtt: **tartásra köteles és képes személy**)

köteles megfizetni (az a)–e) pont alattiak a továbbiakban együtt: kötelezett).

TÉRÍTÉSI DÍJ FIZETÉSÉRE KÖTELEZETTEK

---

114. § (3) A fenntartó ingyenes ellátásban részesíti azt az ellátottat, aki

- jövedelemmel nem rendelkezik,
- tartós bentlakásos intézményi ellátás esetében jelzálog alapjául szolgáló vagyona és
- a 117/D. § (3) bekezdése szerinti eljárásban jogerősen térítési díj fizetésére kötelezett nagykorú, vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermeke nincs.

115. § (3) A személyi térítési díj összege

- **önkormányzati intézmény esetén** a fenntartó **rendeletében** foglaltak szerint,
- **egyéb esetben a fenntartó döntése alapján** csökkenthető, illetve elengedhető, ha a kötelezett jövedelmi és vagyoni viszonyai ezt indokolttá teszik.

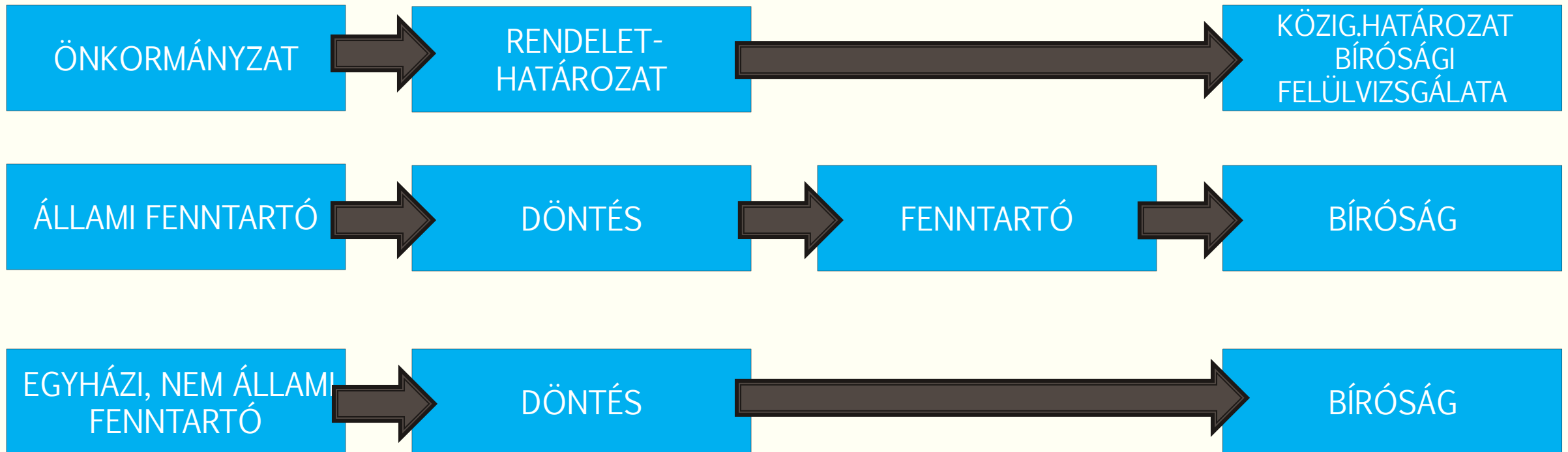
(4) Ha az ellátott, a törvényes képviselője vagy a térítési díjat megfizető személy a **személyi térítési díj összegét vitatja, illetve annak csökkentését vagy elengedését kéri,**

a) **állami fenntartó esetén** a (2) bekezdés szerinti értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat, ezt követően a fenntartó döntésének felülvizsgálata bíróságtól kérhető,

b) **egyházi és nem állami fenntartó esetén** a bíróságtól kérheti a térítési díj megállapítását.

SZEMÉLYI TÉRÍTÉSI DÍJ ÖSSZEGÉNEK VITATÁSA, MÉRSÉKLÉSE, ELENGEDÉSE

Fenntartónkénti folyamatábra

**A méltányolandó körülmények meghatározása és a méltányossági jogkör gyakorlása
nem teljesen ugyanaz a jogintézmény!**

TARTÁSI KÖTELEZETT ÉS TARTÁSI KÉPESSÉGE VIZSGÁLATA AZ SZT. ALAPJÁN

Tartásra kötelezett és vizsgálat nélkül is tartásra képes személyek: tartást szerződésben vállaló és az, akit a bíróság a jogosult tartására kötelezett (lehet, hogy a tartást természetben kell nyújtani?! – akkor mi történik?)

A tartásra köteles és képes személy (házastárs, élettárs, egyenesági rokon, örökbefogadott gyermek, örökbefogadó szülő) az a személy lesz, aki családjában az egy főre jutó jövedelem a tartási kötelezettség teljesítése mellett meghaladja a szociális vetítési alapján két és félszeresét (71.250,-Ft).

A fenti körülmények vizsgálatára joga van az intézménynek (fenntartónak)! Az eljárási szabályokat mindenképpen szükséges meghatározni!

Ennek érdekében szükséges beszerezni az alábbi információkat adatokat:

- a meghatározott személyi kör személyes adatait
- a meghatározott személyi kör jövedelmi adatait

A fentiek érdekében **adatkezelést** a jogszabályi előírásoknak megfelelően kell teljesíteni! (tájékoztató, hozzájárulás, nyilvántartás stb.)

A megfelelő adatok, információk rendelkezésre állása után, meg kell állapítani az tartásra köteles és képes személy fizetési kötelezettségét – **személyi térítési díjkiegészítés!**

Ez több dilemmát is felvet: ha az ellátott által fizetett összeg (megállapított személyi térítési díj) és a hozzátartozó (pl. házastárs) által fizetett kiegészítés együttes összege eléri az intézményi térítési díj összegét, úgy mi alapján folytattam le jövedelemvizsgálatot? (csak a díjkülönbözet esetén „engedi” a jogszabály a jövedelemhányad megállapítását és a teljes díjkülönbözet megfizetését Szt. 117/D. §)

FŐSZABÁLYOK AZ SZT-BEN

Az Szt. szerinti tartásra kötelezettek:

- házastárs / élettárs
- egyenesági rokon
- örökbefogadott gyermek/örökbefogadó szülő

Az Szt. szerint tartásra képes:

- aki családjában az egy főre jutó jövedelem a tartási kötelezettség teljesítése mellett meghaladja a szociális vetítési alap két és félszeresét (71.250,-Ft)
- aki a tartást szerződésben vállalta
- akit a bíróság a jogosult tartására kötelezett

ÖSSZEHASONLÍTÁS

Szt.

Tartás – térítési díj fizetési kötelezettség

Személyi kör:

- házastárs, élettárs
- egyenesági rokon (*megjegyzés: egyenesági rokon kapcsolat: ha egyik a másiktól származik v. örökbefogadás*)

Tartás nyújtásának feltétele:

- kötelezetti oldalon (jövedelmi viszonyok) – meghatározott személyi körhöz tartozás
- jogosulti oldalon - NINCS

Ptk.

Tartás – természetben nyújtott v. tartásdíj

Személyi kör:

- házastárs / volt házastárs
- volt élettárs
- egyéb rokonok (egyenesági rokonok, testvérek, mostohaszülő- gyermekek, nevelőszülő stb.)

Tartás nyújtásának feltétele:

- kötelezetti oldalon: tartási képesség széleskörű vizsgálata
- jogosulti oldalon: önhibán kívüli rászorultság, (ne legyen érdemtelen)

MIT TEHETÜNK?

A cél: az intézményi térítési díjjal azonos személyi térítési díj megállapítása és a kötelezett általi megfizetése

1. megoldási lehetőség:

- Szt. 117/B. § (1) bekezdés alapján – **önkéntes vállalás**: az ellátást igénybevevő vagy bárki más általi vállalás alapján a mindenkori intézményi térítési díj összegével azonos összegű személyi térítési díj megfizetése – megállapodás vagy egyoldalú kötelezettségvállalás alapján
- Szt. 117/B. § (2) bekezdés alapján – **önkéntes részvállalás**: az ellátást igénybevevő vagy bárki más általi vállalás alapján a mindenkori intézményi térítési díj és a megállapítható személyi térítési díj különbözete egy részének megfizetése – megállapodás vagy egyoldalú kötelezettségvállalás alapján
- Szt. 117/D. § (1) bekezdés alapján – **önkéntes megállapodás** alapján: **díjkülönbözet** megfizetése – nagykorú gyermek!

2. megoldási lehetőség:

- Szt. 114. §-ban foglaltak szerint megállapítani a tartásra köteles és képes személyt és az általa fizetendő személyi térítési díjkiegészítést! Felszólítani a kötelezettet a teljesítésre! Ha nem teljesít per vagy fmh!
- Szt. 117/D. §-ban foglaltak szerint megállapítani a nagykorú gyermek tartási képességét és felszólítani a díjkülönbözet megfizetésére vonatkozó megállapodás megkötésére! Ha nem köti meg önként, akkor 3. lehetőség.

3. megoldási lehetőség:

- Szt. 117/D. § (3) bekezdése alapján – ha a fenti megállapodás önként nem jön létre - a fenntartó a bíróságtól kérheti, hogy a Ptk. rokontartásra irányadó szabályai alapján tartásra köteles és képes gyermeket tartási kötelezettsége és képessége mértékével arányban állóan a díjkülönbözet megfizetésére kötelezze

JOGORVOSLAT – BÍRÓI GYAKORLAT

A peres ügyek többsége önkormányzati határozattal szemben, közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában indult:

- a korábbi eljárások során, elsősorban a tartásra köteles és képes személy azért indította a pert, mert a kötelezettséget megállapító határozathozatal során az önkormányzat – amennyiben a vonatkozó rendelete nem „adott rá lehetőséget” – nem vizsgálta a kötelezetti oldalon a jövedelem mellett a kiadásokat, ezért méltánytalan helyzetbe került a kötelezett
- itt megjegyzendő, hogy az Szt. valóban csak azt rögzíti jelenleg is, hogy milyen minimálisan fennmaradó egy főre jutó jövedelemmel kell rendelkeznie a kötelezettnek a tartási kötelezettség teljesítése után!
- ezek az ügyek eljutottak a Kúriáig (*Kfv.III.37.317/2011/5. Kfv. 39.051/2012. Kfv.IV.37.704/2013/3.*), illetve utóbb az Alkotmánybíróságig (*27/2013. (X. 9.) AB határozat*)

Akotmánybírósági döntés:

- alkotmányos követelményként megállapítja: a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 4. § (1) bekezdése a) pontjának aa) alpontja és a 115. § (2) bekezdése alapján az intézményfenntartó a személyi térítési díjat úgy köteles megállapítani – ha annak viselésére a 114. § (2) bekezdésének c) pontjában foglalt személy köteles –, hogy a megállapított térítési díj a kötelezett személy saját szükséges tartását ne veszélyeztesse.

JOGORVOSLAT – BÍRÓI GYAKORLAT

Az államnak alaptörvényi előírásokból eredően feladata egy olyan intézményrendszer megszervezése, fenntartása, amely a rászorultakról gondoskodik.

Ennek alapvető szabályait az Sztv. állapítja meg, amely – egyebek mellett – meghatározza az intézményi és személyi térítési díj megállapításának és megfizetésének garanciális szabályait (Sztv. 114–119/B. §) is. A szociális ellátás tehát pontosan szabályozott feltételek alapján, állami, önkormányzati és más szervek által fenntartott intézményekben történik.

Azáltal azonban, hogy az állam biztosítja azokat a feltételeket, amelyek a gondozás megvalósításához szükségesek, illetve – amennyiben a körülmények nem teszik lehetővé az otthoni gondozást – átvállalja az ellátás feladatát, a kötelezettet mentesíti a tartás körébe tartozó feladatok tényleges (természetbeni) elvégzése alól. A gondozás megszervezése, biztosítása költségeinek egy részét az állam térítési díj formájában az ellátást igénybevevő jogosultra, vagy annak tartásra köteles és képes hozzátartozójára hárítja. **Nem alaptörvény-ellenes tehát az, hogy az állam, illetőleg az önkormányzat a térítési díjat csak abban az esetben vállalja át, ha azt a rászorultság megalapozza.**

JOGORVOSLAT – BÍRÓI GYAKORLAT

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvénnyel összeegyeztethetetlennek tartja, hogy a bíróság az Sztv. 114. § (2) bekezdése c) pontja szerinti kötelezetti kör esetében nem vizsgálhatja, hogy a tartásra kötelezett hozzátartozó által havi rendszerességgel megfizetett személyi térítési díjkiegészítés megfizetését követően a tartásra kötelezett megmaradó jövedelme elegendő-e a saját megélhetésének a biztosítására.

A személyi térítési díjfizetési kötelezettség megállapítása során nem sérülhet az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog. Ennek az alapjognak az eredeti tartalmát ugyanis a megaláztatás tilalma adja. Ezért a jogalkalmazó szerveknek – az emberi méltóság érvényre jutása érdekében – minden esetben vizsgálniuk kell, hogy az Sztv. 114. § (2) bekezdés c) pontja szerinti, személyi térítési díjfizetésre kötelezett megmaradt jövedelme milyen mértékben elégséges a havi létszükségleteinek kielégítésére, vagyis olyan életfeltételek megteremtésére, ami nem eredményezi az emberi méltóság, mint a megaláztatás tilalmának sérelmét, és ezáltal a társadalom teljes értékű tagjainak érezhessék magukat.

Dr. Balogh Elemér alkotmánybíró különvéleménye: a vizsgált ügyben az alkotmányellenes helyzetet a törvényalkotó alaptörvény-ellenes mulasztása idézte elő, ezért az Alkotmánybíróságnak – hivatalból eljárva – ki kellett volna mondania az alaptörvény-ellenes mulasztást és határidő tűzésével köteleznie kellett volna a törvényalkotót az emberi méltóság alapjogának az érvényesülését biztosító garanciális törvényi rendelkezés Sztv.-be iktatására.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!